

LENA MARANDER-EKLUND OCH FREDRIK NILSSON

100 år av Budkavlar

– en jubileumsinledning

Detta nummer

Knappt 100 år efter det första numret av *Budkavlen* hade publicerats beslutade tidskriftens redaktionsråd att ett jubileumsnummer skulle göras. Målsättningen var att belysa tidskriftens 100-åriga färdväg ur olika perspektiv. Resultatet föreligger nu i färdig form och samtliga som bidragit med texter, förutom Lars-Eric Jönsson, har under olika tider ingått i *Budkavlens* redaktionsråd. Genom att ingå i det internationella redaktionsrådet har emellertid även Jönsson en koppling till tidskriften. Hans erfarenheter från det redaktionella arbetet med tidskrifterna *Rig* och *Ethnologia Scandinavica* är värdefulla i sammanhanget. På så sätt pejlas *Budkavlen* mot andra, liknande svenska och nordiska tidskrifter.

Vi valde alltså att ge ut ett jubileumsnummer istället för en regelrätt historik. Att det är fråga om ett jubileumsnummer medför att numret till viss del har en annan karaktär än vad som vanligtvis är fallet i en vetenskaplig journal.¹ Det finns till exempel en tabell som ger en schematisk bild över tidskriftens olika redaktörer och utgivare. Tabellen är utformad av Sonja Hagelstam. Istället för strikt veten-

skapliga artiklar med presentation av empiri och eventuellt teori-tung analys, har de flesta artiklarna dessutom en eftertänksam och tillbakablickande karaktär. Ställvis förekommer upprepningar eftersom artiklarna ska kunna läsas var för sig. **Anna-Maria Åström** reflekterar på ett personligt sätt kring sin roll som ansvarig utgivare för *Budkavlen* under åren 2000–2017 och lyfter bland annat fram internationaliseringen av tidskriften, även om det också finns djupare historiska tillbakablickar i bidraget. Det redaktionella arbetet med tidskriften presenteras nämligen med utgångspunkt i en triad av för tidskriften centrala institutioner, nämligen Föreningen Brage, Åbo Akademi och Svenska litteratursällskapet i Finland. Brage grundades 1906 med syfte att bevara samt genom utövande verksamhet göra den finlandssvenska folkliga kulturen känd såväl i hemlandet som utomlands. Som ett led i att åstadkomma detta grundade föreningen *Budkavlen*. Svenska litteratursällskapet i Finland har genom åren varit en betydande finansiär av tidskriften. Åbo Akademi grundades 1918 och redan på 1920-talet etablerades ämnena folklivs- och folkdiktsforskning vid universitetet. Ämnena har sedan dess en mycket nära koppling till tidskriften.

Även **Lars-Eric Jönssons** artikel är personligt reflekterande beträffande det redaktionella arbetet med vetenskapliga journaler. I hans bidrag diskuteras också internationalisering, men Jönsson belyser därutöver en för redaktören oväntad position till följd av bredare förändringar inom akademien. I takt med att det blir vanligare med sammanläggningsavhandlingar får redaktören nästan rollen som informell doktorandhandledare med ansvar för att dels tillhandahålla arenor för publikation och dels lämna konstruktiva kommentarer på ännu inte publiceringsfärdiga artiklar. **Sonja Hagelstams** artikel består av en sammanställning av redigerade intervjuer med nyckelpersoner i *Budkavlens* historia, nämligen Nils Storå (chefredaktör 1971–1991) och John Hackman (redaktionssekreterare 1975–2005). Intervjuerna med Storå och Hackman gjordes enkom för publicering i denna volym.

De två övriga artiklarna har en annan karaktär. Eftersom 100 år har gått sedan tidskriften grundades finns det anledning att dyka ner

i det tidsliga och rumsliga sammanhang som formade tidskriften. Detta gör **Fredrik Nilsson** i en artikel som undersöker debutnumret som en emotionell praktik i ett politiskt landskap där gränsen mellan det svenska och det finska var inflammerad samtidigt som gränsen mellan vetenskap och politik var porös. Han ser på tidskriften som en politisk budkavle i dess ursprungliga mening. Under de 100 år som *Budkavlen* utgivits har den genomgått både innehållsmässiga, redaktionella och typografiska förändringar. Ett försök till överblick över dessa förändringar ges i **Lena Marander-Eklunds** artikel – som inte ska läsas som ett försök till historik. Överblicken erbjuder istället en exposé över tidskriftens olika faser och belyser teman och texttyper som ingått i den. Exposén har möjliggjorts genom en närläsning av tidskriftens innehållsförteckningar med fokus på såväl kontinuitet som förändring.

Tid som i tidskrift

Vad är det för tid som ryms i en tidskrift? Enligt historikern Lenart Lundmark (1993), bland andra, är tid en social konvention som hjälper oss att skapa ordning. En sådan ordning består av tidsintervall som preciserar avståndet mellan två händelser i tiden, ett händelseförlopps varaktighet, vilket kan ha symbolisk betydelse. För *Budkavlens* del motsvaras detta av ett 100 år långt förlopp från starten fram till föreliggande jubileumsnummer. Förloppet är betydelsebärande i kulturell mening eftersom det inte enbart handlar om en avsevärd tidsrymd, utan också för att hundraåringar omges av en särskild aura. Granskas sedan det långa tidsintervallet närmare så finner man åtskilliga kortare intervaller där tydliga start- och slutpunkter manifesterar tid. Vissa punkter har därvidlag större symbolisk tyngd än andra, såsom den punkt som i hög utsträckning ger arbetet med *Budkavlen* (i likhet med andra tidskrifter) en särskild energi: Den ödesmättade tidpunkt som benämns deadline och som kräver inlämning av en slutgiltig artikel. Lundmark påpekar dessutom att tid inte enbart läggs i dagen genom intervaller och punkter, utan även i perioder såsom 1920-talet eller det långa 1900-talet. I relation till *Budkavlen* speglas detta tidsperspektiv i

de utvecklingsfaser som åskådliggörs i Åströms respektive Marander-Eklunds bidrag, men som också lyfts fram i Hagelstams intervjuer med Storå respektive Hackman. På sätt och vis behandlar även Jönssons bidrag en sådan tidslighet. Men dessa bidrag fångar även en annan viktig förståelse av tid, nämligen tid som process och förändring som kan ske med olika hastighet.

Vad har då tiden gjort med *Budkavlen*? Tidskriften har som nämnts genomgått förändringar, både i relation till målgrupp, utseende, innehåll och i relation till det redaktionella arbetet. Samtidigt finns det en varaktighet – den har utkommit under hela perioden, trots krig och pappersbrist, trots svackor, trots en konstant ökande akademisk arbetsbörda och trots att finansieringen många gånger varit osäker. På så sätt kan man säga att *Budkavlen* varit seglivad, eller ska vi säga att de som arbetat med tidskriften har visat prov på kreativitet, anpassningsförmåga och en remarkabel idoghet. Byten av ansvariga utgivare, generationsskiften, inflöde av nya vetenskapliga ideal, perspektiv och praktiker har också bidragit till att tillföra välbehövligt syre och energi. Därmed har *Budkavlen* även haft betydelse för etnologins och folkloristikens utveckling, den har varit en plats att samlas kring och en arena för idéutbyte. Flera av artiklarna i denna volym tangerar detta tema, men de är inte på något vis heltäckande. Under hela *Budkavlens* existens har den därtill haft som mål att kommunicera med sin omgivning och en föränderlig läsekrets.

Till viss del kan ovanstående förändringar diskuteras i termer av generationsskiften, även om generation inte är något helt entydigt. Generation kan dock sägas vara en livsfas; unga eller äldre personer som vuxit upp under liknande förhållanden får generationsspecifika erfarenheter (Krekula & Johansson 2017:24). Det tycks tillika finnas ett behov bland nya akademiska generationer att bryta med de gamla i syfte att skapa sitt eget vetenskapliga universum, vilket till viss del skymtas i både Åströms och Marander-Eklunds bidrag. En anpassning till samtida vetenskapliga ideal är nästan en förutsättning för en tidskrifts fortsatta existens, något som även kan omfatta nya ideal rörande hur en vetenskaplig tidskrift ska utformas.

Sådana ideal är i regel kopplade till mer övergripande förändringar inom universitetsvärlden och kan medföra svåra utmaningar för tidskrifter samtidigt som de även kan ge upphov till dynamisk utveckling, vilket är föremål för insiktsfulla reflektioner i Jönssons bidrag.

Samtidigt som vi alltså kan konstatera förekomsten av generationsskiften så är *Budkavlen* också ett exempel på generationsöverskridande samarbete där nya generationer akademiker skolas in i tidskriftsarbetets vardag. Även om föränderlighet är framträdande i *Budkavlens* långa historia så är alltså tradition och överföring av kulturellt stoff ett annat framträdande drag. Olika tidsdimensioner samt generationsskiften har sålunda påverkat och kommer även fortsättningsvis att påverka *Budkavlen*.

Tid som i tidskrift har fler betydelsebärande skikt. Etymologiskt härstammar *tidskrift* från en sammanslagning av tyskans *zeit* (tid) och *schrift* (skrift). Det är alltså en skrift som med viss regelbundenhet fångar eller beskriver tidens skeenden. *Svenska akademins ordbok* (online) anger att ordet tidskrift används om periodiskt utkommande tryckalster som vanligtvis behandlar frågor inom bestämda fack- eller intresseområden. Begreppsmässigt närliggande ord är journal, magasin och tidning. I *Uppslagsverket Finland* (online) presenteras olika typer av tidskrifter. De kan uppdelas i två stora kategorier: För det första tidskrifter riktade till den stora allmänheten eller populärpressen och för det andra tidskrifter med en speciell publik såsom yrkesgrupper, intressegrupper, organisationer, grupper kring religiösa åskådningar, politiska sammanslutningar och partier. Som tidskrift kan *Budkavlen* definieras både som en tidskrift för den stora allmänheten och som en tidskrift för en specifik läsgrupp, även om denna grupp varierat under tidens gång.

Budkavlens redaktionsråd – verksamheten backstage

Det redaktionella arbetet syns sällan utåt och därför kan verksamheten, för att knyta an till Erving Goffman (1959), sägas ske *backstage*, medan den färdiga produkten presenteras för tilltänkta läsare *frontstage*. Denna främre scen har förändrats till följd av att frågan om forskningens tillgänglighet har fått en framträdande roll inom akademien under det senaste decenniet. Finlands Akademi kräver till exempel att forskningsresultat ska publiceras öppet tillgängligt (Fredriksson 2020:26). *Budkavlen* blev digitalt tillgänglig 2020 och är inte längre enbart öppen för prenumeranter. Den publiceras på plattformen Journal.fi som upprätthålls av Vetenskapliga samfundens delegation. Men hur gick processen till då *Budkavlen* blev öppet tillgänglig och vilka beslut respektive åtgärder behövdes för att åstadkomma detta? Processen innehöll många olika steg som alla var knutna till professionalisering och anpassning till samtida krav på tidskrifter.

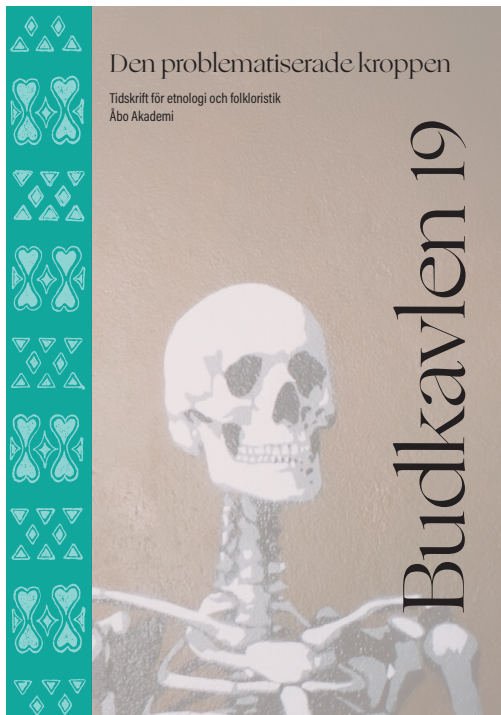
Budkavlen blev en kollegialt granskad tidskrift år 2004 med avsikt att säkerställa artiklarnas vetenskapliga kvalitet. Referee-processen har sina rötter i 1660-talets brittiska *Royal Society of London for Improving Natural Knowledge*, men fick ett bredare genomslag på 1940-talet då tidskrifter ersatte monografier inom många vetenskapsområden. Andra vetenskapsgrenar hade använt sig av referee-praxis sedan länge, medan humanister under lång tid motsatte sig denna praktik (Jytilä & Laakso 2019). Referee-processen ska idealt sett vara anonym, genomskinlig och selektiv gällande val av referenter. För *Budkavlens* del innebar detta en *dubbel blind review*, det vill säga att varken referent eller skribent skulle, och ska, vara kända för varandra. I praktiken är det emellertid inte lätt att alltid genomföra granskningsprocessen enligt detta ideal eftersom de etnologiska och folkloristiska kretsarna också i ett nordiskt perspektiv är ganska små.

Som nämnts fanns det en motvilja inom humaniora att infoga sig i referee-systemet. Somliga menade att granskningsprocessen var

överflödig eftersom texter ofta granskades kollegialt och andra hävdade att den inskränkte på den vetenskapliga friheten. Numera är det mer ovanligt med sådana invändningar och istället menar de flesta, enligt vår erfarenhet, att processen bidrar till att säkerställa kvaliteten. I en undersökning, utan koppling till *Budkavlen*, framkom i linje med detta att finländska forskare har en relativt positiv uppfattning om referee-processen. Samtidigt lyftes även nackdelar fram såsom makt(miss)bruk och det faktum att referee-utlåtanden sinsemellan kan vara motstridiga (Jytilä & Laakso 2019). Sannolikt har sådana motstridiga utlåtanden förekommit i *Budkavlens* granskningsprocess, men inledningsvis var problemen av mer prosaisk karaktär. Arbetet sköttes till en början manuellt, vilket innebär att granskarna fick en blankett som de skulle fylla i och sedan skicka tillbaka. Hanteringen sköttes via e-postmeddelanden och var onödigt arbetskrävande. Genom digitaliseringen har detta arbetsmoment förändrats.

Ytterligare insatser för att professionalisera tidskriften gjordes 2011 då den inkluderades i databasen *Publikationsforum*.² I denna klassificeras tidskrifterna enligt kategorierna 1 (basnivå), 2 (ledande nivå) och 3 (högsta nivå). Minimikravet för nivå 1 är att tidskriften genomgår en referee-process och att det finns ett redaktionsråd bestående av specialister inom området. *Budkavlen* befinner sig just nu på nivå 1, men målet är givetvis att höja den. Kvalitetsmässigt sett kan nämligen *Budkavlen* redan mäta sig med andra likvärdiga tidskrifter som återfinns på högre nivåer. År 2013 infördes ett redaktionsråd (*advisory board*) med utländska specialister som ytterligare ett sätt att professionalisera tidskriften. Ungefär samtidigt höjdes röster om att *Budkavlen*, såsom många andra tidskrifter, borde bli en öppet tillgänglig tidskrift (*open access*) och att referee-processen skulle hanteras via en plattform avsedd för detta ändamål. I samband med att ett nytt redaktionsråd valdes beslutades i linje med detta att *Budkavlen* skulle bli öppet tillgänglig. Ämnet Nordisk etnologi hade då, hösten 2015, fått en ny professor i Fredrik Nilsson som kom från den kulturanalytiska miljön vid Lunds universitet. Ungefär samtidigt hade professorn i Nordisk folkloristik, Ulrika Wolf-Knuts, gått i pension och ersatts av Lena Marander-Eklund

som sedan 2020 är ordinarie professor i Nordisk folkloristik. Det visade sig emellertid inte vara helt enkelt att göra *Budkavlen* till en öppet tillgänglig tidskrift då Åbo Akademis egen plattform inte fungerade helt tillfredsställande. Av denna orsak ansökte *Budkavlen* om medlemskap i Vetenskapliga samfundens delegation (tsv). Vetenskapliga samfundens delegation är ett oberoende sakkunnigorgan i frågor beträffande forskning och forskningspolitik. Dess uppgift är att främja samarbetet mellan vetenskapliga samfund och förmedla vetenskaplig information och publikationsverksamhet för forskare och övriga samhället. Den består av 282 olika vetenskapliga samfund. Hit hör både forskare och vetenskapsintresserade, sammanlagt ca 250 000 medlemmar (tsv.fi). Genom att bli en del av delegationen fick *Budkavlen* tillgång till en mer funktionell plattform, Journal.fi. Den digitala publiceringen var efterlängtd men medförde också nya, ovana arbetsuppgifter. Ett nytt tekniskt

Budkavlen 2019.
Pärmens layout är
skapad av Tove Huldén
i samråd med redak-
tionsrådet.

system kräver uppövande av nya kompetenser samtidigt som en mängd olika handgrepp ska internaliseras och göras till oreflekterade vanor. Här har Niklas Huldén och Blanka Henriksson gjort stora insatser. År 2020 publicerades så tidskriften för första gången på denna plattform. Även om referee-proceduren ännu inte sköttes via plattformen så var därmed *Budkavlen* en digitalt öppet tillgänglig tidskrift. *Budkavlen 2020* var sålunda det första numret som enbart publicerades digitalt. Sanna Lillbroända-Annala och Sonja Hagelstam redigerade därefter ett nummer som belyste relationen människa och djur. Att använda sig av ett öppet *call for abstracts* i förening med digitaliseringen gjorde att fler forskare, också nordiska, upptäckte *Budkavlen*.

Generationsskiftet som nämnts ovan innebar också att arbetet i den kulturanalytiska miljön vid Åbo Akademi fördelades på ett annat sätt än tidigare. Fredrik Nilsson tog ansvar för det kulturvetenskapliga arkivet *Cultura* vid Åbo Akademi, ämnenas gemensamma arkiv, och Lena Marander-Eklund blev *Budkavlens* ansvariga utgivare. Som ett resultat av att ämnet kulturanalys dessutom hade införts på kandidatnivå uttrycktes en önskan om att manifesteras den kulturanalytiska bredd som fanns inom etnologi och folkloristik vid Åbo Akademi. Detta gjordes genom ett specialnummer av *Budkavlen* med titeln *Under ytan – kulturanalyser av det bortglömda, dolda och triviala* (Marander-Eklund & Nilsson, red. 2018). Att *Budkavlen* hade gått in i en ny fas ville vi också understryka genom att ge tidskriften en ny layout. Formgivningen sköttes av post doc-forskaren Sonja Hukantaival. Senare designade Tove Huldén en ny logotyp och pärm för tidskriften.

Avslutningsvis vill vi återkoppla till tid som i tidskrift. Som nämnts kan tid förstås på olika sätt. Utöver det som redan nämnts kan tid både vara en kvantitet och representera kvalitet: Man kan ha ont om tid eller befinna sig i den bästa av tider. I vissa avseenden vill vi påstå att det senare är karaktäristiskt för 100 år av Budkavlar. Arbetet med tidskriften är både njutbart och viktigt. I likhet med andra vetenskapliga tidskrifter bidrar *Budkavlen* till vetenskaplig utveckling och den är en plantskola för nya generationer av akade-

miker. Det är vår förhoppning och övertygelse att det kommande seklet blir minst lika dynamiskt som det första; tidskriftens bästa tid är nämligen intimt sammankopplad med den idérikedom som präglar den kulturanalytiska miljön vid Åbo Akademi och som utvecklas genom fortsatt samverkan med nordiska kollegor.

Vi vill rikta ett stort tack till alla som medverkat i detta nummer: författare, granskare, redaktionsrådet samt Sonja Hukantaival för arbetet med layouten. Ett stort tack också till Svenska litteratursällskapet i Finland för ekonomiskt bidrag.

Litteratur

Budkavlen 2018–2020. Åbo: Åbo Akademi.

Fredriksson, Malin 2020. *The transition towards open access publishing in humanities: A case study of researchers' publishing patterns, views on and experiences of OA publishing at a Finnish university*. Avhandling pro gradu i informationsvetenskap. Åbo: Åbo Akademi. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/178078/fredriksson_malin.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Goffman, Erving 1959. *The presentation of self in everyday life*. Doubleday: New York.

Jytilä, Riitta & Mikael Laakso 2019. *Selvitys avoimesta vertaisarvioinnista kotimaisen tiedejulkaisemisen kentällä*. https://www.tsv.fi/sites/tsv.fi/files/media/selvitys_avoimesta_vertaisarvioinnista_kotimaisen_tiedejulkaisemisen_kentalla.pdf

Krekula, Clary & Johansson, Barbro 2017. Inledning. I: Krekula, C. & Johansson, B. (red.) *Introduktion till kritiska åldersstudier*. Lund: Studentlitteratur, s. 11–38.

Lundmark, Lennart 1993. *Tiden är bara ett ord. Om klockornas makt och hur man bryter den*. Stockholm: Prisma.

Marander-Eklund, Lena & Nilsson, Fredrik (red.) 2018. *Under ytan – kulturanalyser av det bortglömda, dolda och triviala (Budkavlen 2018)*. Åbo: Åbo Akademi.

SAOB [online]. *Svenska akademins ordbok*. Uppslagsord: Tidskrift. Läst 14.1.2021.

Tsv [online] www.tsv.fi/sv/verksamhet. Läst 19.1.2021

Uppslagsverket Finland [online]. Uppslagsord :Tidskrifter. Läst 19.1.2021.

Noter

- 1 Däremot är artiklarna kollegialt granskade i vanlig ordning.
- 2 Under 2000-talets inledning började forskarna tala om tidskrifters klassificering och var det lönade sig att publicera sina alster, dvs. var det ansågs gagneligt för karriären att låta trycka sin forskning. Klassificeringen är dessutom kopplad till universitetets finansiering eftersom publikationer på de olika nivåerna värderas olika. Ju lägre nivå en tidskrift befinner sig på desto mindre pengar får universitetet.